

INTERVJU

KRISTOF BENDER, INICIJATIVA ZA EVROPSKU STABILNOST

Najgore su nejasne situacije

Biće velikih problema da se implementira ideja o čvršćoj zajednici ako snage za nezavisnost osvoje većinu, ali manju od 55 odsto

Prijedlog EU o većini neophodnoj za izglasavanje nezavisnosti nije najsrećniji. Otvara mogućnost tzv. sive zone, u kojoj bi eventualna većina za samostalnost mogla da izgubi, a da dobiju pristalice zajednice, iako su u manjini. Prijedlog EU čudi, jer veoma teško zajednica može funkcionisati, ako je većina protiv», kaže Kristof Bender, za *Monitor*.

«Zajednica bi mogla da opstane jedino ako snage koje se zalažu za održanje saveza sa Srbijom na referendumu osvoje jasnu pobjedu i većinu. Bojim se da bi se moglo desiti da i nakon referenduma, ako se ne dostigne jasna većina za nezavisnost, imamo nastavak nejasne situacije».

MONITOR: *Ako snage za nezavisnost pobjede, a ipak ne dosegnu 55 procenata može li EU tražiti da zajednica postane čvršća, kao što Lajčak već predlaže?*

BENDER: Biće velikih problema da se implementira ideja o čvršćoj zajednici ako snage za nezavisnost osvoje većinu, ali manju od 55 odsto. Čini mi se da ovo nije referendum između dvije opcije, jer jedna opcija je već, da upotrebim konstrukciju Slavoj Žižeka, fantazija iz priče o prinudnom slijetanju na sred okeana. Vi dobijate uputstva od letačkog osoblja šta da radite ako dođe do prinudnog slijetanja aviona iznad okeana. Ali, ako se to zaista desi, da li ćete mirno, kao što vam kažu, uzeti pojaseve za spasavanje, poći do vrata i iskočiti iz aviona, ili će sve otići dođavola.

Naravno, ako dođe do nesreće iznad okeana, uputstva su fantazija, realnost je nešto sasvim drugo, svi u roku od par sekundi ginu.

Tako je i u slučaju crnogorske nezavisnosti. Ja nemam jaka osjećanja vezano za tu temu, ali smatram da opcija za zajednicu teško može dobiti i ojačati zajednicu,

ako je većina za nezavisnost. Može li neko zamisliti da u takvoj situaciji crnogorska vlast kaže pobjedile su snage za zajednicu, iako su u manjini, hajde da jačamo zajedničke institucije. Bio bih vrlo iznenađen ako bi se to desilo.

MONITOR: *Vjerujete li da je zajednica ipak moguća?*

BENDER: Svi rezultati ispitivanja javnog mnjenja pokazuju da snage za nezavisnost imaju većinu. To su jedine informacije koje imam i ako se rukovodimo prema njima teško je vjerovati u iznenađenje. Dakle, postoji većina ali nije jasno da li je to većina od 55 procenata. No bez obzira na to, mislim da je status quo u odnosima između Srbije i Crne Gore neodrživ. Ne mogu da vjerujem da će snage za nezavisnost tako lako odustati od nezavisnosti ako osvoje većinu. Posebno ako se zna da je jako mnogo mladih ljudi za nezavisnost, da su

intelektualci uglavnom za nezavisnost.

Možda se može očekivati da se u slučaju nedovoljne većine novi referendum odgodi možda za tri godine, ali pitanje statusa neće biti skinuto sa dnevnog reda. Nemoguće je zamisliti da suverenističke snage, i pored većine manje od 55 kažu dobro, za sljedećih 50 godina nezavisnost je skinuta sa dnevnog reda.

MONITOR: *Kako bi se nejasan rezultat odrazio na odnose Crne Gore i Srbije?*

BENDER: To ne bi bilo dobro ni za Podgoricu ni za Beograd. Nastavila bi se trvenja između Srbije i Crne Gore, crnogorska vladajuća koalicija bi vjerovatno prestala da participira u organima zajednice. Gubila bi se energija na nepotrebne stvari, na komplikovane odnose između članica, umjesto da se usredsredi na ekonomski razvoj i reforme.

INTERVJU

MONITOR: *Zašto onda ponuda 55 – 45?*

BENDER: Mogu da razumijem argumente da se radi o važnom pitanju, referendumu o samostalnosti, da je potrebna kvalifikovana većina. Ali problem sa konkretnom ponudom je – zašto 55 procenata? Da li zbog toga što se tako i unionistima daje šansa? To je otvoreno pitanje. Da li je 55 procenata smišljeno da bi se unionističke snage, umjesto bojkota, privoljele da učestvuju. Značajno je da sve političke snage u Crnoj Gori učestvuju u referendumu, ali ponavljam problematična je ta matematika od 55 odsto, koja nikad ranije nigdje nije primijenjena.

Bojim se da je ova formula projektovana specijalno za Crnu Goru. Ona ne bi mogla da važi za Kosovo, ili neko drugo područje.

MONITOR: *Kosovo je druga priča?*

BENDER: Da, tamo niko neće uvoditi formule. Vratimo se Crnoj Gori. Realno, ovdje je bilo jako teško doći do kompromisa, jer je jedna strana prijetila bojkotom. Tačno je i da se u mnogim zemljama za izmjene Ustava traži kvalifikovana većina, recimo dvotrećinska većina u parlamentu. Međutim, radi se o demokratijama koje funkcionišu. Problem sa Crnom Gorom je što ona nije ušla u SRJ na demokratski način.

MONITOR: *Ni Beogradski sporazum nije produkt demokratije?*

BENDER: Beogradski sporazum je nametnut, njime je crnogorska nezavisnost odgođena za izvjesno vrijeme. To je trebalo imati u vidu prilikom rješavanja crnogorskog pitanja. Utoliko će biti teže objasniti građanima Crne Gore, ako se budu većinski izjasnili za nezavisnost a ne dosegne se 55 odsto, da treba da grade zajednicu. Uz to, je jasno da formula 55-45 nije neki poznati evropski standard.

MONITOR: *Standard je - jedan čovjek jedan glas, ali ne i u Crnoj Gori, jer jedan suverenista ne nosi jedan glas.*

BENDER: Tačno, glas unioniste jači je od glasa suvereniste. Ali ideja kvalifikovane većine ima utemeljenje. Kao što sam rekao u velikom broju evropskih zemalja tako se neke odluke donose u parlamentu.

MONITOR: *Ali, dvotrećinska većina*

Održanje statusa quo ne bi bilo dobro ni za Podgoricu ni za Beograd. Nastavila bi se trvenja između Srbije i Crne Gore, crnogorska vladajuća koalicija vjerovatno ne bi nastavila da participira u organima zajednice. Gubila bi se energija na nepotrebne stvari, na komplikovane odnose između članica, umjesto da se usredsredi na ekonomski razvoj i reforme

Ne mislim da Brisel nastoji da odgodi pitanje rješavanja crnogorske nezavisnosti, recimo, radi Kosova. Naprotiv, prioritet Brisela je da crnogorsko pitanje riješi, a ne da ga odgađa. I u Solaninom uredu misle da je vrijeme da se riješi pitanje, da situacija u Crnoj Gori mora biti jasna. Ne vjerujem u konspirativne teorije da se Crna Gora namjerava prodati

nije karakteristična za referendume, ni jedna zemlja EU ne propisuje većinu kao što je ova, upravo zbog jednakopravnosti građana?

BENDER: Većina zemalja u Evropi je došla do nezavisnosti borbom, a ne glasanjem. Tako je bilo i sa SAD. Veoma mali broj je došao do nezavisnosti glasanjem.

MONITOR: *Da ranije, ali u posljednjih dvadesetak godina većina država su upravo referendumom izjavile nezavisnost.*

BENDER: To je tačno.

MONITOR: *Zašto u Crnoj Gori nije važio, recimo, danski model?*

BENDER: Ne mislim da Brisel nastoji da odgodi pitanje rješavanja crnogorske nezavisnosti, recimo, radi Kosova. Naprotiv, prioritet Brisela je da crnogorsko pitanje riješi, a ne da ga odgađa. I u Solaninom uredu misle da je vrijeme da se riješi pitanje, da situacija u Crnoj Gori mora biti jasna. Ne vjerujem u konspirativne teorije da se Crna Gora namjerava prodati.

MONITOR: *Šta bi bilo da su crnogorske vlasti odbile formulu 55 - 45 ?*

BENDER: Ne bi bili u najboljoj poziciji. EU bi, zbog vjerovatnog bojkota opozicije, mogla dovesti u pitanje legitimitet procesa, a i građanima bi bilo teško objasniti odbijanje preporuka Brisela, sukob sa Evropom. Od početka sam znao da će vlasti prihvatiti ponudu, ma koliko da ona nosi nepoznanica zbog tzv. sive zone.

No, bez obzira na te dileme, bilo bi veoma važno za Crnu Goru da što prije riješi pitanje svog statusa. Kada se to pitanje riješi onda će moći da se koncentriše na suštinske stvari- reforme, ekonomski razvoj i evropske integracije. Za Crnu Goru su od ključnog značaja evropske integracije, jer sama teško može da odgovori na izazove koji su pred njom. Kada snažno uđe u proces integracija, privredni oporavak i reforme će ići mnogo brže. Kada postanete zemlja kandidat za EU, to će biti i mig investitorima da ulažu. Tada dolazi do političke stabilnosti. I to ne zato što ista vlast vlada godinama, vlade će odlaziti i vraćati se, ali se neće mijenjati generalni pravac politike, pravac harmonizacije sa Evropom.

Milka TADIĆ - MIJOVIĆ